

Bønn fra Byantikvaren:

- Ta vare på gamle vinduer!

Nye vinduer er ikke alltid best. Nå appellerer Byantikvaren til Oslos gårdeiere om å ta vare på gamle verdifulle vinduer.

1155 HEGGE
ROLF ØHMAN (foto)

Kulturskatter. Når gamle vinduer skiftes ut, forsvinner viktige kulturhistoriske verdier. Nye vinduer skiller seg ofte fra gamle ved at rammer og karmen er bredere. Profiler og hjørnejern sløyfes, noe som gir «flater» inntrykk. Det ujevne glasset erstattes med ny, «livløs» overflate. Slike forandringer kan innvirke sterkt på fasaden.

Dette vil Byantikvaren få bukt med ved praktisk informasjon om vinduets historie og om hvordan gamle vinduer skal istandsettes og vedlikeholdes. Råd og veiledning kan du få både på Internett (www.byantikvaren.oslo.kommune.no) og direkte hos Byantikvaren. Med en knivspiss sjekker du for eksempel om treverket er råttent. Går den over 1/2 cm inn i treverket, kan det være på tide å skifte ut deler.

- Hold restaureringen på riktig nivå i forhold til den tilstand vinduene er i, råder antikvar Marte Boro hos Byantikvaren.

«Full pakke» kan bli en kostbar affære. Kanskje kunne gamle vinduer vært istandsatt for en billigere penge enn å skifte til nye. Byantikvaren har innhentet priser på forskjellige alternativer for utbedring av vinduer kontra nye vinduer. Utgangspunktet var et typisk murgårdsvindu; et krysspostvindu, en meter bredt og to meter høyt. Omfattende restaurering, inkludert nytt varevindu kommer på 16 000-25 000 kroner pr. vindu. Nye vinduer varierer

sterkt avhengig av detaljer. En tilnærmet «kopi» med glass i kittfals koster 13 000-14 000 kroner. Her innbefatter prisen uttak, montering og tre strøk maling inne og ute.

Men spørsmålet er også hvor langsiktig man planlegger. 100 år gamle vinduer som restaureres skikkelig kan nemlig vare i ytterligere 100 år. Mens levetiden for nye vinduer anslås til 20-30 år, ifølge byantikvaren.

Behandling

- Linoljeprodukter er alfa og Omega i omgang med gamle vinduer, kan daglig leder Hans Halvorsen og Øyvind Aasheim hos Vindusverkstedet opplyse. Flere firmaer påtar seg rehabilitering av gamle vinduer, men få er spesialister på området. Vindusverkstedet er et av dem Byantikvaren har kontakt med.

- Hva skjer med vinduene hos dere?

-Vi tar ut vindusglasset, renser rammen for maling og lar treverket tørke. Til reparasjon brukes gammelt, men friskt treverk fra samme tidsperiode som vinduet. Deretter legges rammen i linoljebad, glasset kittes med linoljekitt og jernet rustbehandles og oljes. Etter montering males det hele med linoljemaling.

- Linoljemalingen puster og slipper fuktighet gjennom. Moderne maling kan gjerne være for tett for det gamle treverket. Blir fukten liggende under, løsner malingen, jernet rustet og det oppstår problemer, forklarer Halvorsen.

Aasheim henviser også til den danske Miljøstyrelsen som står bak en rapport om bruk av linolje til overflatebehandling av utvendig treverk. Det understreker hvor viktig de danske myndigheter anser spørsmålet.

Gammelt trevirke

Byantikvaren påpeker at de fleste skader på bygninger

kommer av vann. Det viktigste er at materialene får tørke opp, hvis ikke gir det lett råteskader. - Det overrasker oss hvor holdbare gamle vinduer er i forhold til nye.

Forklaringen ligger i treverket, får vi vite hos Vindusverkstedet. Nyproduserte vinduer er stort sett ganske løse i veden og generelt dårligere enn før. Nå deler' sagbruket treet på en annen måte. I gamle dager ble vinduer laget av utsortert tre. Treet ble delt slik at årringene i treverket ble liggende nedover i ramme og karm for at det ikke skulle trekke vann. Dessuten skulle treet ha lite kvister og være rett og saktevoksende. Det ga mye fettstoffer og naturlig impregnering.

- Husk at utgangspunktet for dette håndverket begynte lenge før man brukte maling til å bevare treverket. Vinduene hadde spinkle konstruksjoner og for å fungere krevdes treverk av høy kvalitet. Utvelgelsen begynte i skogen, sier Aasheim.

Isolasjon

Marte Boro opplyser at det i dag finnes flere tiltak og kombinasjoner som gjør gamle vinduer til fullgode enøk- og støyvinduer.

-Folk vil ha vinduer som isolerer godt mot både kulde og støy. Undersøkelser og tester viser at gamle vinduer kan restaureres sånn at de tilfredsstiller moderne krav, hevder Marte Boro.

Enøk-senteret i Sommergata i har utstilt en vindusmodell fra 1851 med nytt varevindu. Tester etter restaurering viser at varme- og lydisolasjonen er like god som på nye vinduer. Forøvrig gir gamle, tette vinduer med større glassavstand bedre lydisolasjon enn nye vinduer av normalutførelse. Men dette er blant annet avhengig av forskjellig tykkelse på glasset i varevinduet og yttervinduet.